

църква била единствена за малкото търговци дубровчани отъ Силистра, Браила, Килия, Бабадагъ и Варна. Свещеника имъ Филипъ понѣкога отивалъ въ тѣзи градове, но мѣстнитѣ търговци отъ Провадия не одобрявали това, понеже се разкъсвала колонията, по право общината, която тѣ образували помежду си, защото всички дубровчани сж били обединени въ тази областъ; когато правили дарове на пашата и на голѣмитѣ господари, както и за други нужди, дубровчанитѣ сж образували едно братство¹⁾. Следъ това Петъръ Богданъ говори за българитѣ и тѣхната църква, разрушена сжщо така преди година отъ турцитѣ. Турцитѣ сж наброявали въ града около 10,000 души, а българитѣ — 300. „Страната е прошарена, завършва релацията, съ долини и хълмове, а къмъ Дунава равнината е богата съ жита, лозя и всички други плодове. Добитъкъ има въ голѣмо количество и отъ всѣкакъвъ видъ. Рибата е въ изобилие, понеже на близо има две много голѣми езера . . . близо е и Варна, около 20 мили, която е голѣмо пристанище на Черното море за тази областъ“²⁾.

Това подробно описание на значението и голѣмината на дубровнишката колония и търговия въ Провадия е твърде ценно за насъ. Въ сжщото описание се говори, че търговцитѣ отъ тукъ заминавали често за северна Добруджа, дори до Татарско. Имайки сигурна база въ Провадия, дубровчанитѣ отъ тукъ сж изнасяли до устието на Дунава разни стоки по нѣколко пѣти въ сезона, за да се върнатъ и починатъ отново въ Провадия презъ зимата. Това е сжщия пѣтъ, който агентитѣ и посрѣдницитѣ на софийския търговецъ Рести сж изминавали, за да стигнатъ до Силистра и Браила, които градове се споменаватъ въ неговата търговска книга³⁾. Търговцитѣ отъ цѣлата тази областъ, известна на дубровчанитѣ подъ името „Добруджа“, сж обхождали отдѣлнитѣ градове и паланки, гдето сж пласирали манифактура, а закупували кожи, вълна и воскъ, които тѣ изнасяли най-често презъ Варна. Самъ Петъръ Богданъ не е изпускалъ изъ предъ видъ голѣмото значение на това пристанище за тази областъ. Той виждалъ ясно и то повече отъ всѣки другъ съвременникъ, естествено предназначение на този градъ като единствено и най-сигурно дебуше на цѣлия североизточенъ край на Балканския полуостровъ. Богатата околностъ на Провадия е давала животъ на това тържище, което търсило и намирало въ лицето на дубровчанитѣ своитѣ естествени посрѣдници, комисионери и експедитори.

Търговската колония на дубровчанитѣ, обаче, често менила своя съставъ. Мнозина отивали въ София, други въ Русе или Пловдивъ. Въ едно друго описание на католишкитѣ селища въ Турция, отъ 1643 година сж показани въ Провадия „20 или малко повече“ дубровчани⁴⁾. Това не е точния имъ брой. Тѣ били повече, което се вижда отъ самия

¹⁾ п. т. 76.

²⁾ „Paese . . . delle vallate e colline et verso Danubio le campagne fertile di grani et del vino et altri frutti. Bestiame in quantità d'ogni sorte. Abondanza del pesce, essendo vicino doi laghi grandissimi . . . essendo vicina la Varna circa 20 miglia, che è scalla grande del mar negro, per questi paesi“ . . . п. т. 77.

³⁾ Resti, fol. 7.

⁴⁾ „Provato — 20 (anime) o poco più“. Ferrendžin, ц. с. 138.